

Станіслав Лем
Юнацькі Вірші

З польської переклав Олександр Лук'яненко

Не знаю, чи руки сліпця і вус слимака
В мовчанні, як я, відчують єднання
Пальців, що стиснені міцно в кулак неспроста:
Там виник й формується кшталт існування.

Не знаю, як в атомів оберти й лети
Сплетіннями нервів гойдають дзвін литий
З зірок, з перельоту птахів, з металу, з журби,
З великого спокою. Я ж — його серце.

Бетховен, Симфонія П'ята
Allegro con brio

Зоре наймиліша, посмішко, так близько
Линеш ти з блискавиць високою: мелодіє,
В тебе струни барвисті, вогні-танцюристи,
І каркаси металу погнуті вогнем.
Розбудила із яви. Як голос твій кличе,
Диха скеля, мовлять прірви вуста кам'яні.
Гріх відпущено всім, зійшло сонце на землі.
Це мовчання і тиша — гріб ангела наче.
Розбудила із яви. Ти, темряво ночі.
Провалились у вічність склепіння похмурі.
День і ніч обіймають руками охоче
Світ наш: поему різьблену по чорній кулі,
Наче повну неназваних обр'їв урну.

--

1 Переклади віршів схвалені Станіславом Лемом.
(с) Олександр Лук'яненко, переклад, 2006.

Польовий цвинтар

Берези — шлях летючих зір. Темрява всяна півколом
Білих хрестів. Ліс найкрилатіше біжить в нічне кубельце
І б'є хребтом у твердість хмар, де погляд спиниться раптово.
Лиш голос іволги зі сну спадає згадкою про сонце.

Хор переламаний вогнем. І тільки глина, що заткала
Підземний обрис згаслих уст. Склепіння мідь і м'ята вслала.
Квіти підносять погляд свій над безіменним, тлінним світом.
І все одно надійде смерть. І морок. І навіщо жити?

Любовний лист

Темніє. Вітер видув
У скляну банку небосхил
З рум'яно-жовтим черевцем.
За вікнами каштани в'яжуть
Свічки в солодку зав'язь.
Хай знають всі: іде весна.
Павук на чорних ніжках
Перебігає аркуш — шмиг...
А за стіною скрипки гра —
Хтось ніби каже: ніч.
На другому поверсі
Хтось засвітив вікно, мов зірку,
Самітну, що чекає.
І хтось захоче словом світ
Накрити ніби мушку.
Вже так колись траплялось.
Але найближчим над усе
Є крові шум, що в скроні б'є
Як за останнім муром —
Аби згадав — пульсує.
Здається, перша зірка
Розплилась в срібну плямку.
Надмір уважний тратить.

А ось і сон, такий малий,
Подібний на дитячий,
Єдиний має вияв —
Хтозна: смерть чи любов?
А може — це смеркає,
Кров уже не співає,
Чи це долонь, як віддих, завмирає —

.....

Я бачив сон у тон твоїх очей.

1948

Голуби вимальовували в пурпуровім небі
Тенета ошалілого Меркатора. У мапах
Ти відкривав у крижаних планетних шатах
Дівочі сни, архіпелаг жайворів, щось у собі.

Земля простори зимні небу простягала.
Погляд, як птах, вертався до гнізда по ночі,
І замикався, зіпхнений, з вершин до тіла,
Лиш серце, наче зірка, не стуляло очі.

1947

Малі вірші

I

Вечір дітям під сонні повіки
Сни рожево вкладав як умів,
Рівним тоном спадав на просіки,
І в порожніх мушлях шумів.

Ніч позичила зіроньку з неба,
І пустила туди солов'їв.

Сон, співаючи, лісом подибав,
Ключ скрипічний недбало крутив.

II

Місяць підбитим синім оком
Пильно вдивлявся у лощину,
Раптово, вгледівши там землю,
Хмаринку набакир накинув.
І, злий, сріблясті щоки випнув.
Вітер, господар на просторах,
Буяв у листях, ніби в книгах,
Де долі нотував рядки.
Пітьмою торував стежки,
Різьбив зоряні орнаменти.

Нарешті в дупло порохняве
Задув черевце повітряне
І, мов кажан, вниз головою
Зависнув синьою нудьгою.

Valse triste

Звуки, мов білі пальці,
Поринули в лагідну тишу.
Тисну на чорні клавіші —
Наче листа сріблом пишу.
Тон малює щоразу чіткіше
Тебе в уяві. Враз залишить
Слід твоїх ясних очей на вітрі.
Статуетки у парах тендітні,
Бас затинає в клавіатурі
Й летять дзвіночки в повітрі.
Граю пасаж пейзажів стрічних,
Цвіт чебреців у гущі лісів.
Раптом з мелодії, мов би з полів,
Контур блідий твого обличчя

Пливе, навіть голос твій чути.
Вечір гасить віконну блакить,
Змішує музику з зорями.
Мов садом я лину крізь звуки,
Щоб і тебе, і тишу збагнути.
1948

З циклу "Комахи"

I. Совка

Крила у совки — фіалковий трем.
Під крилами — вітер пухнастий.
Світ — це тьма нанизана на ласі кульки світла,
Це гора лілового повітря

II. Метелик

Метелик ясно квітне на стебельці повітря.
У вітражах цих крил мозаїкою вкраплені
Небесна Діва, молодята і всі святі.
Ще й пурпурове серце. Все — наче усміх пам'яті.

III. Гусінь

Легко пливе гладдю зеленого листя,
Креслить петлі в мандрівці тендітна слина сріблиста,
В'ється з голівки шовк. Доки в кокон зависне
Чує, як світ навкруги стає від просторого стислий.

Кода

Вперлося в землю небо. Так булька блакиті
Є в лаві лише тим, що там її немає.
І в світі, що окреслений пластом проміння,
Морок — сонця нестача, а життя — терпіння.
1948

(Пам'яті Віслава Орловського, який у серпні 1947 р. трагічно загинув у Татрах)

В орлиних стежках, де стрімкі вузли
Марних польотів вершини навпіл тнуть,
Блискавиці, мов зіпхнені птахи, в'язли
Срібlistим зіллям у жмут.

Мла лишала сліди. Світало.
Фіолет прорізали тіні голів.
З долин дня напівсліпе тіло
Віл кам'яний зносив.

Стегна вод затремтіли в крилатих мурах,
Дух криниць базальт в кайдани закув.
Дно чорніє. А він, як хмара,
Падає прірвою в мул.

Згодом тиша застелить очі й червоне сонце.
Зимний волос неначе безлюдний ліс.
Нема матері. Ніч — ще добра.
Ніч — скелі спис.

Хвойний ліс долиною плине,
Хмара часом сідає димом униз,
Ніби Бог похапцем на камінну скриню
Чорний бузок приніс.
Закопане, 1947

П'ятіркою через Краків
Гойдаються тремтячі золотисті вежі,
Небо таке небесне, наче символ тиші,

Втілений у малюнок мирних голубів.
В очах карбує захід акварель лілову,
Фігурки з порцеляни й лаку, вглиб пришпилив
Сріблясто-гострі хмари — сонечку обнову.
Скляні троянди на Соборі заблистіли.
Небо вступає в воду, а з розтоку Вісли —
Шпилі цегляних, бурих веж. Вечір в zenіті
В розпутті злотооких кам'яниць відбитий.
Далеко, на великій циферблаті вежі
У стрілках золотих сам час на цифрах лежить.
Мотає довгий шлях Землі на веретенце
Небом поміж костьолів, як алею, в сонце.

Пам'ять мала як зірка, як зоря згасала.
Вечірні барви та дівчат перемішала,
Мов янголів безкрилих земля приласкала.

Кого багряний захід й усмішка жіноча
Засмутять, а зоряні ночі заворожать —
Тому самотність поетичну всі пророчать.

Тріолет

Павло дім збудував
До цвіту ластів'ячого гнізда.
Дах критий злетом,
Вікна повні співу.
Увечері
Збирав каштани, колючі мов зорі.
Хмари птахів
Хмарах дерев тлумачив.
Малі слова зростали,
Міняючись наче хмаринки
Рожево-фіалково-темні.
Вкладав їх до казок, немов до сну,
Гойдав віршем.

Небо його землі мало залізні щогли.

Ян не мав дому.

Жив в усмішці, немов на острівці.

Покинутий дівчатами,

Мов в'яз без птахів.

Кохання під повіки заховав.

Не зрадив його сном.

Давав дорогу

Деревам й мурашві.

Тож не бував самотнім.

Водив слова

Ледь видною блакиттю,

Рожевою рукою

І струною.

Прийшли й по нього уночі.

Петро у незабудки вірив.

Його старенький

Сивий, жвавий батько

Мав гріб

Увесь з вогню і цегли.

Петро навчався у батька мовчанню.

Ту дівчину, котру кохав

З очима, легшими повітря

Занапастила куля в грудях —

У віях золотих

Погасли два маленькі неба.

Петро

Навчався у померлої коханню.

Любов

Світ розіпнений руками,
Небо поглядом підперте,
І мелодії затерті
День у день мене стискали.

Обезкровлені, м'яті
Слабіли вітри й вогні,
Наче велетні-листки,
Котрим діти скубають жилки.

Ніч проникаюча в тіло —
Вид понурого краю
ТЬмарив звуки розмаю
Й квітів зітхання біле.

Слова дрібніли в моїх віршах.
Рядки заростали в моїх книжках.

Пейзажі вмирили в моїх очах.

Зелені в блакитних.

Квіти обриси звірів приймали,
Птахи сліпнули на висоті,
Дерева, видерті з гущі лісів,
Стовпами простору роздертого стирчали
Голі й припишклі.
Повітря залишало гнізда й мушлі.
В червонім горлечку птаха
Трелі розпалися прахом.

У фіалковій чорноті
Канули зорі в дивні сни.
Згасало світло світлячка.

Дрімали зябра в місяця.
Остання хмарка здиміла.
Змішано землю з водою.
Змішано світло з імлою.
В сутінках зірка зійшла.

В моїх снах в'яли кшталти
Безіменних віршів і жінок.
Аквамарина і охра
Стерлися в порошок.
В безодні очей краєвиди вмирали.
Актори лишали театр і юрбу.
Завіси театру важко спадали
На сцену, як смерть, пусту.

Пустішав і вміст уяви,
Бажань прозорі злами:
Шовк, плюш, муар і оксамит,
Парча та срібні лами.

Мовчать мої дзеркала,
Тінь знову до дуба повзе,
Під листями подих тепла,
Земля не крутиться вже,
І в жилах кров не тече.

Тільки ти уціліла,
Проведена через огонь,
Профіль жіночий, білий,
Спалених мрій рубікон.
Зафіксований чорним тавром
У вугіллі, де папороть спить,
Переживе й карбопласт,
Який океан трощить.